

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Маня Иванова Вапцарова
Национална художествена академия
относно обявен от НХА конкурс за заемане на
академична длъжност „професор“ в професионално направление 8.2
Изобразителни изкуства, по дисциплините „Теория и
история на реставрацията“, „Реставрация на кавалетна живопис върху
текстилна основа“ и „Реставрация на кавалетна живопис върху дървена
основа и полихромирана дървена пластика“ за нуждите на катедра „Реставрация“,
обявен в „Държавен вестник“ бр. 41/05.05.2026 г.

Кандидат – доц. д-р Стефан Димитров Белишки

- **Обща характеристика и професионална биография на кандидата**

Доц. д-р Стефан Белишки е завършил Национална Художествена Академия – специалност “Консервация и реставрация” през 1992 г. През 2020 г. успешно защитава докторантура с дисертация на тема „Стенописите на руски художници в черквите от XX век в България в контекста на тяхното опазване и реставрация. Стенописите в храм “Св. Николай Чудотворец“ в София (Руската църква)“. През 2007 г. успешно преминава през конкурс за доцент, с тема на хабилизационния труд: „Етични и естетични проблеми при реставрацията на стенописите от църквата „Св. Георги“ – Перник“.

Биографичната справка на кандидата съдържа значителен брой данни за разнообразна творческа активност, реставрационна дейност, завършени курсове и специализации в периода 2004 – 2019 г. в НХА и други европейски академии и международни организации. Професионалният му опит се разгръща в няколко области. Като реставратор, от периода на обучението си до днес е извършил реставрационни дейности на внушителен брой средновековни и възрожденски икони, както и на картини от български и чуждестранни художници. Като дългогодишен преподавател в Националната художествена академия е допринесъл за успешното обучение и професионално развитие на много специалисти в областта на реставрацията на икони, картини и стенописи. Изнася лекции в СУ „Св. Климент Охридски“, по дисциплината „Съвременни принципи на интегрирана реставрация“, преподавал е „Технология на живописа“ в НАТФИЗ, изнасял е лекции по реставрация в Художествената академия в гр. Мачерата, Италия, в рамките на програмата „Еразъм“.

Важно е да се отбележи значителният принос на Стефан Белишки към развитието на катедра „Реставрация“, не само по отношение на обогатяването и надграждането на съдържанието на учебните програми. Като координатор за НХА в проекта на МОН за споделена модерна научна инфраструктура в подкрепа на науката, културата и технологичното развитие – ИНФРАМАТ, той допринесе за оборудването на ателиетата на специалност „Реставрация“ с най-иновативната и уникална за България апаратура, което във висока степен повишава качеството на изследванията, съпътстващи процеса на реставрацията в различните ѝ области.

Друг значим принос на Стефан Белишки към катедрата по време на мандата му като неин ръководител, е обособяването на обучението по реставрация в три основни направления: Живопис, Хартия и фотография и Камък, метал и керамика. Важно значение за развитието на катедрата е и стартирането на нова магистърска програма „Опазване на подводното културно наследство“ във Филиал Бургас на НХА.

В професионалната си кариера Стефан Белишки участва в респектиращ брой научно-практически и изследователски проекти, свързани с реставрацията на културни ценности, някои от които международни.

Научната дейност на кандидата е свързана със забележителен брой участия в български и международни форуми, уъркшопи и научни конференции, като освен като автор, той участва и в организирането на някои от тях. Ръководил е редица международни семинари и изложби.

Експертната му дейност като част от международни групи по проблемите на световното културно наследство е друга важна част от неговата научна работа.

В качеството си на заместник-ректор по учебна и научна дейност, акредитация и качество на обучение в Националната художествена академия, Стефан Белишки активно работи за оптимизиране на организацията на учебния процес, високото качество на обучението, както и за отличното представяне на Академията по време на акредитационните процедури.

- **Оценка за съответствие с минималните национални изисквания и изискванията на Национална художествена академия за придобиване на академична длъжност „професор“:**

Представените от доц. д-р Стефан Белишки материали по настоящия конкурс, както и справка за неговата научно-изследователска, творческа и академично-учебна дейност, отговарят на задължителните и специфични условия и наукометрични критерии за заемането на академичната длъжност „професор“, съгласно изискванията на ЗРАСРБ.

- **Характеристика и оценка на качествата на хабилитационния труд**

Основната част от хабилитационния труд на Стефан Белишки, монографията „Иван Мърквичка. Технологично изследване на живописиста“, издание на НХА от 2026 г. представлява задълбочено изследване на техническия и технологичен аспект на живописиста на Иван Мърквичка, от гледна точка на процесите и промените, настъпващи при дългогодишното съхранение на художествените творби, тяхното опазване и реставриране. В монографията е систематизирана ценна информация за техниката, особеностите на материалите и състоянието на подбрана група кавалетни произведения, създадени в периода на края на XIX век и началото на XX век, които са собственост на държавни и частни колекции.

Изследваните творби имат различни художествени и технически характеристики, като прецизното анализиране и документиране на резултатите от тяхното обследване

допуска бъдещо развитие на проучването и създаване на цялостна картина на технологията на големия живописец. Систематизирани са резултатите от извършените комплексни изследвания, при използване на различни технологични научни подходи. Важен фактор е целенасоченото прилагане на неинвазивни безконтактни методи при анализирането на творбите, а при необходимост се прибегва и до вземане на микропроби.

Значителните научни приноси на монографията се изразяват в няколко аспекта, преди всичко в допълването на технологичните изследвания на кавалетната живопис от периода с актуална информация, извлечена с помощта на използването за първи път на съвременни технологии и изследователска техника. Събраната и систематизирана информация е основа за изготвянето на реставрационни програми, а също би била полезна в процеса на обучение на студентите. Важен принос на изследването е установяването и прилагането на специфична методология с потенциал тя да бъде допълвана и развивана при бъдещи подобни проучвания. Библиографията към научното издание обхваща области, засягащи широк кръг проблеми, свързани както с технологичните, така и с изкуствоведските и исторически аспекти на изследването и би била полезна за бъдещи проучвания.

Съществена част от хабилитационния труд са реализираните проекти за проучване и реставрация на стенописи в църквите „Св. Николай“, Дряново; „Св. Георги“, Перник; „Св. Тодор“ – Бобошево; храм „Св. Николай Чудотворец“ – Руската църква в София; „Св. Йоан Алитургетос“ – Несебър. Значителен е броят на проектите за проучване и реставрация на кавалетна живопис, включващ картини и икони от колекция „Светлин Русев“; икони от катедрален храм „Св. Неделя“, София; икони от иконостаса на храм „Св. Георги“ в Перник; икони от храм „Св. Николай Чудотворец“ – Руската църква в София. Реализирането на тези проекти има значим принос за опазването на едни от най-ценните колекции и църковни артефакти от българското културно наследство.

Кураторските проекти, включени в хабилитационния труд са свързани с организирането на представителни изложби на дипломни проекти от катедра „Реставрация“, поредица национални и международни изложби, свързани с „Форум Реставрация“ в периода 2007-2015 г. , както и други престижни международни научни форуми, съпътствани от изложби. Те допринасят за обмен и популяризиране на научни и художествени постижения, а също и за повишаване на качеството на преподаване по реставрация в Академията.

Важно е да се отбележат и значителния брой статии, публикувани от Стефан Белишки в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация, както и в специализирани издания в областта на изкуството, някои от които в съавторство. Те допринасят за популяризирането на научните постижения и огромния брой реализирани реставрационни проекти не само в страната, но и в чужбина. Значителна част от публикуваните статии са цитирани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация или в монографии и колективни томове, което е доказателство за високото ниво на научния принос на Стефан Белишки.

Включването на Стефан Белишки като координатор и ръководител на участието на НХА в няколко национални и един международен проекти, финансирани чрез фондове на Министерство на образованието и науката или чрез финансовите механизми на европейски програми, оказва влияние за вписването на специалност „Реставрация“ и като цяло Националната художествена академия в значими национални и международни форуми и допринася за фундаментални научни изследвания и изграждане на научна инфраструктура.

Друга не по-маловажна дейност на кандидата е свързана с ръководството на майсторски класове, теоретико-практически ателиета и *in situ* уъркшопи, които са изключително важни за повишаването на практическите умения на студентите в професионална среда.

● Заключение

Доц. д-р Стефан Белишки е реставратор и академичен преподавател с дългогодишен професионален опит, с мащабна творческа, експертна, кураторска и научна дейност и значителен принос в опазването на българското културно наследство. Познавайки се на гореизложеното становище за художествено-творческата дейност на кандидата и научно-приложните приноси на представения хабилитационен труд, убедено гласувам положително за заемане на академичната длъжност „професор“ в професионално направление 8.2. Изобразително изкуство, на доц. д-р Стефан Белишки.

25.08.2026 г.

проф. д-р Маня Вапцарова